

УДК 006.015.2

СТАНДАРТИЗАЦІЯ, СЕРТИФІКАЦІЯ ТА ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕХНІКИ І БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

М.О. Клименко*, М.М. Ручинський

Київський національний університет будівництва і архітектури,
03680, Повітрофлотський просп., 31, Київ, Україна, klymenko.2012@gmail.com

АНОТАЦІЯ. В статті аналізується процедура підтвердження відповідності будівельної техніки і будівельних матеріалів в Україні та Європейському Союзі, її основні особливості та вимоги. Визначаються загальні основи стандартизації та сертифікації. Розглянуто питання, пов'язані з стандартизацією і сертифікацією продукції. Обґрунтовано необхідність використання стандартизації і сертифікації як методів забезпечення якості продукції.

Ключові слова: стандартизація, сертифікація, оцінка відповідності, продукція, виробництво, якість, технічні стандарти.

СТАНДАРТИЗАЦИЯ, СЕРТИФИКАЦИЯ И ПОДТВЕРЖДЕНИЕ СООТВЕТСТВИЯ СТРОИТЕЛЬНОЙ ТЕХНИКИ И СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ

Н.А. Клименко*, Н.Н. Ручинский

Киевский национальный университет строительства и архитектуры,
03680, Воздухофлотский просп., 31, Киев, Украина, klymenko.2012@gmail.com

АННОТАЦИЯ. В статье анализируется процедура подтверждения соответствия строительной техники и строительных материалов в Украине и Европейском Союзе, ее основные особенности и требования. Определяются общие основы стандартизации и сертификации. Рассмотрены вопросы, связанные с стандартизацией и сертификацией продукции. Обоснована необходимость использования стандартизации и сертификации как методов обеспечения качества продукции.

Ключевые слова: стандартизация, сертификация, оценка соответствия, продукция, производство, качество, технические стандарты.

STANDARDIZATION, CERTIFICATION AND DECLARATION OF CONFORMITY OF CONSTRUCTION EQUIPMENT AND BUILDING MATERIALS

M.O. Klymenko*, M.M. Ruchinsky

Kyiv National University of Construction and Architecture
03680, Povitroflotsky av.31, Kyiv, Ukraine, klymenko.2012@gmail.com

ABSTRACT. The article analyzes the procedure of conformity of construction equipment and building materials in Ukraine and in the European Union, its main features and requirements. The general principles of standardization and certification are defined. The questions connected with standardization and certification of products are considered. The necessity of using standardization and certification as methods of quality assurance of products is substantiated.

Key words: standardization, certification, conformity assessment, products, production, quality, technical standards.

Постановка проблеми.

Підвищення вимог до якості продукції, процесів і послуг в умовах гострої конкуренції, торговий і технічний протекціонізм обумовили потреби виготовлювачів (постачальників), експортерів та імпортерів, підприємства сфери обслуговування виконувати і впроваджувати в практику роботи процедури перевірки і підтвердження якості продукції або послуг відповідно до вимог стандартів, технічних умов тощо.

В сучасних умовах розвитку економіки питання якості продукції набуває особливої актуальності. Підприємства прагнуть збільшити свою конкурентоспроможність, підвищити

прихильність споживачів. Деякі з них досягають цієї мети ляхом економії на якості продукції для досягнення нижчої ціни. Саме для регулювання якості продукції на вітчизняному ринку розроблено систему стандартизації та сертифікації та підтвердження відповідності [1].

Аналіз основних досліджень і публікацій.

У світовій і вітчизняній практиці застосовуються різні процедури і методи підтвердження відповідності продукції заданим вимогам [4].

Незалежна сертифікація серед цих способів підтвердження відповідності займає особливе місце, оскільки вона виконується третьою стороною, незалежною від виготовлювачів, завдяки чому забезпечується висока достовірність її результатів [2]. Сертифікація і підтвердження відповідності стали складовою частиною будь-якої інфраструктури ринкової економіки, що ефективно функціонує. Дослідженнями міжнародної стандартизації та сертифікації займаються такі науковці як Віткін Л., Луценко Д. [5], Кунц О. [2], Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. [2], та інші. Ці напрацювання знаходять своє використання як на підприємствах України, завдяки працям Шальман Т. [3], так і в міждержавній стандартизації, дякуючи роботам Сліпця О., Ваніфатової Л., Пшеничної О. [4].

Мета дослідження обґрунтування того, що на сучасному етапі розвитку виробництва стандартизація, сертифікація та підтвердження відповідності є необхідними умовами забезпечення якості продукції.

Викладення основного матеріалу.

Однією з сучасних особливостей торгівлі на світовому ринку є необхідність підготовки вище зазначених документів вже на стадії запуску першої (можливо пробної) партії товару, оскільки споживачеві продукція потрібна сьогодні, а не тоді, коли виробник вирішить провести процедуру сертифікації для ринку споживача. Тим більше, що процедура по підтвердженню відповідності займає деякий час. У будь-якій країні світової спільноти при вивезенні товарів закордон, промислова галузь повинна відповідати технічним регламентам, процедурам оцінки відповідності та сертифікації світовим стандартам, що сприяє загальній інтеграції та розвитку світової торгівлі. Тим не менш, іноді вимоги з технічного регулювання можуть накласти обмеження на торгівлю, тому будь-які заходи регулювання стосовно продукції мають бути відповідними до мети регулювання, що забезпечується країнами Європейського Союзу на внутрішньому та зовнішньому ринках. У ЄС вжито заходів, які сприяють міжнародній торгівлі різною продукцією між Європейським Співтовариством третіми країнами.

Перед визначенням безпосередньої процедури сертифікації продукції на ринку Європейського Союзу, необхідно зазначити про значення в даному випадку відповідних Директив ЄС на їх використання на практиці. Європейські (як і національні) стандарти в переважній більшості мають рекомендаційний характер, Таким чином, виробник вже сам приймає рішення про їх дотримання при виробництві продукції, але у випадку недотримання загальноприйнятих стандартів, він вже має довести своєму потенційному споживачеві, що були прораховані всі ризики та кінцева продукції є безпечною для здоров'я громадян та оточуючого середовища.

Сертифікація та підтвердження відповідності продукції звичайно базується на проведенні випробувань її зразків та/або оцінюванні умов її виробництва і подальшому нагляді (інспекційному контролю) за продукцією та/або її виробництвом. Можливість поєднувати різні способи виконання операцій сертифікації дозволяє забезпечити надійний рівень доказу наявності відповідності. Традиційно сертифікація використовується насамперед для підтвердження відповідності вимогам безпеки. Однак в останні роки сфера її діяльності істотно розширилась: за допомогою сертифікації тепер перевіряються такі технічні характеристики, як взаємозамінність, функціональна сумісність, ефективність енергоспоживання і ресурсозабезпечення тощо. Сертифікація продукції на основі визначених на міжнародному рівні принципів і процедур є найважливішим кроком встановлення взаємної довіри до результатів перевірки та оцінювання відповідності і, як наслідок, до взаємовигідної співпраці через пониження і усунення технічних бар'єрів у

торгівлі. Це зумовило велику увагу до сертифікації в діяльності різних міжнародних і регіональних організацій (ISO, IEC, EOTC тощо).

Не дивлячись на так звану простоту принципів сертифікації, вона є дуже складною галуззю діяльності, яка вимагає професійних знань і специфічного досвіду в багатьох видах діяльності (економіці, законодавстві, стандартизації, управлінні якістю, системотехніці, випробуваннях). За визначенням, що міститься в Настановах ISO/IEC 2 (1991 р.), сертифікація належить до однієї з процедур підтвердження відповідності продукції заданим вимогам і визначається як "процедура, за допомогою якої третя сторона письмово завіряє (за допомогою сертифіката відповідності), що продукція, процес чи послуга відповідають заданим вимогам".

Істотні в цьому визначенні такі ознаки.

По-перше, сертифікація виконується третьою стороною, під якою, за визначенням ISO/IEC, мається на увазі "особа чи орган, які визнаються незалежними від сторін, що беруть участь у розгляді питання". Ці сторони представляють, як правило, інтереси постачальників (перша сторона) і покупців (друга сторона). У багатьох країнах під третьою стороною розуміються відповідні неурядові приватні чи громадські організації і сертифікацією називають лише їх діяльність з підтвердження відповідності. Діяльність з підтвердження відповідності проводиться на відповідність законодавчим, тобто обов'язковим технічним регламентам, і за її результатами приймається рішення про допуск на ринок. Віднесення того чи іншого суб'єкта економічної або адміністративної діяльності до третьої сторони - достатньо тонке і неоднозначне вирішуване завдання. Критерій тут один - можливість впливу на суб'єкт (організацію) з боку виготовлювачів та споживачів через його адміністративну чи фінансову залежність від них чи наявність економічної (чи іншої) зацікавленості в успішних результатах сертифікації.

По-друге, з визначення сертифікації виходить, що вона передбачає попереднє встановлення вимог до об'єкта сертифікації, після чого і може бути виконана. Без встановлених (не заданих раніше) вимог сертифікацію проводити неможливо.

По-третє, результати сертифікації письмово завіряються спеціальним документом - сертифікатом відповідності або днкларацією відповідності. За Настановами ISO/IEC 2 сертифікат відповідності - "документ, виданий відповідно до правил системи сертифікації, який вказує, що забезпечується необхідна впевненість в тому, що належним чином ідентифікована продукція, процес чи послуга відповідає конкретному стандарту чи іншому нормативному документу". З цього визначення видно, що сертифікат дає певний рівень (не абсолютний) впевненості про наявність відповідності. Для цього сертифікація повинна володіти набором доказів, а також документованим чи іншим підтвердженням отримання і наявності цих доказів. Вони повинні створювати необхідну впевненість відповідності, а отже, повинен бути узгоджений (встановлений) рівень необхідної впевненості, під який і збираються докази. Чим більша повинна бути впевненість, тим важливіші повинні бути докази.

При сертифікації, як правило, проводяться:

- випробування продукції, як перед виданням сертифіката для первинного підтвердження відповідності, так і після для періодичної перевірки стабільності відповідності шляхом інспекційного контролю;
- первинне оцінювання стану виробництва продукції;
- подальший (після надання сертифіката) інспекційний контроль за продукцією і виробництвом.

На сьогоднішній день панує думка про те, що оцінці відповідності підлягає продукція харчової та косметичної промисловості. Насправді, до такої, що підлягає оцінці відповідності, належить будь-яка продукція, яка тим, чи іншим чином пов'язана з безпекою людини, або яким-небудь чином впливає на життя та здоров'я. Таким чином, продукція промисловості будівельних матеріалів та виробів, а також будівельна техніка та паливно-мастильні матеріали підлягають оцінці відповідності.

Оцінка відповідності будівельних матеріалів та будівельної техніки здійснюється в Україні в єдиній системі, до складу якої входять: органи з сертифікації, які безпосередньо надають сертифікати відповідності, а також випробувальні центри та випробувальні лабораторії, які здійснюють випробування продукції. Як органи з сертифікації, так і випробувальні лабораторії та випробувальні центри визначаються третьою стороною і акредитуються в системі на право сертифікації або випробування певного типу продукції.

В загальному вигляді схема процедури сертифікації будівельних матеріалів і будівельної техніки має наступний вигляд:

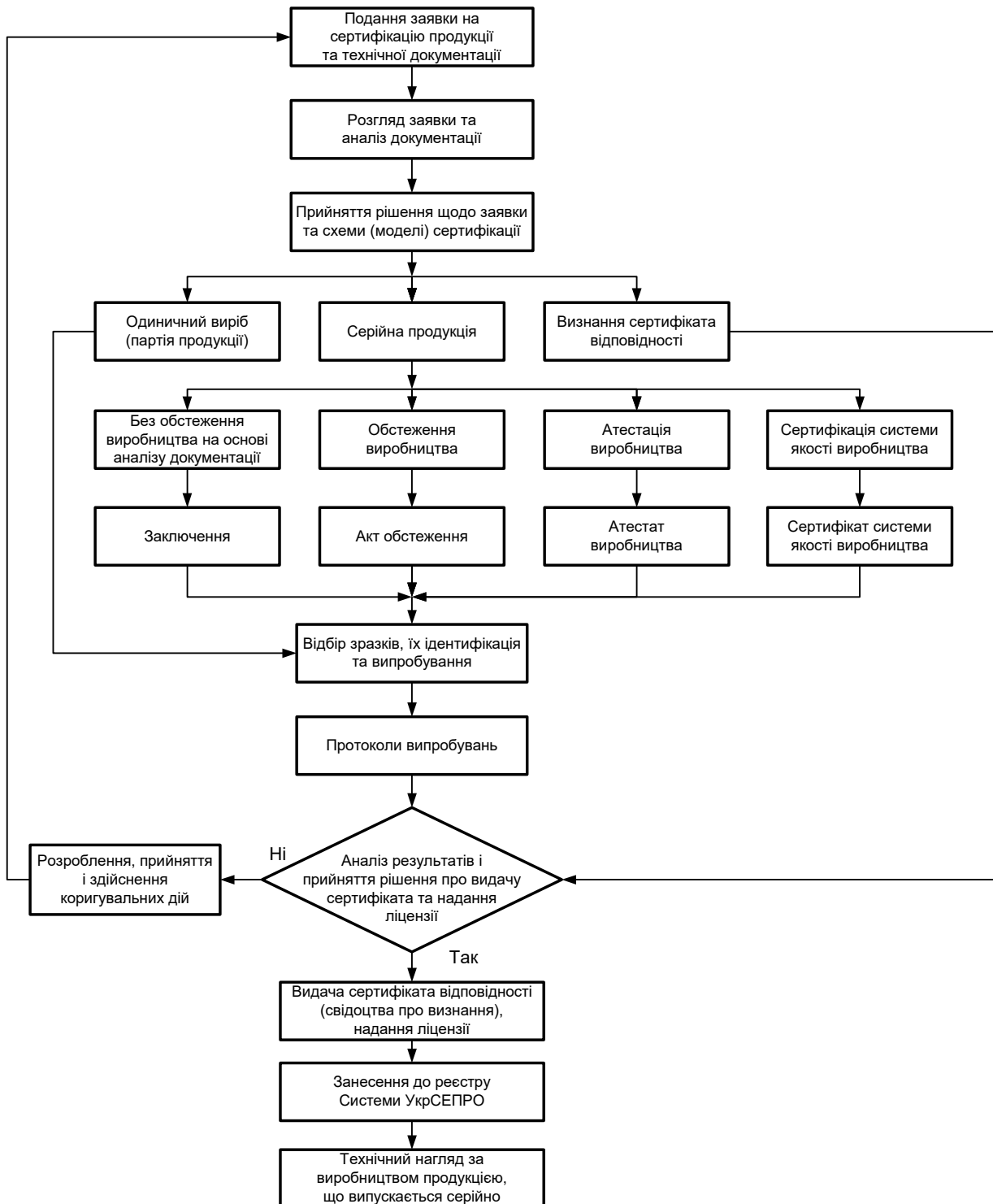

Рис. 1. Схема процедури сертифікації

На кафедрі МОТП була виконана робота щодо визначення груп продукції будівельної техніки та будівельних матеріалів, які підлягають оцінці відповідності та сертифікації, а також вимоги чинних нормативних документів до них (рис. 2).

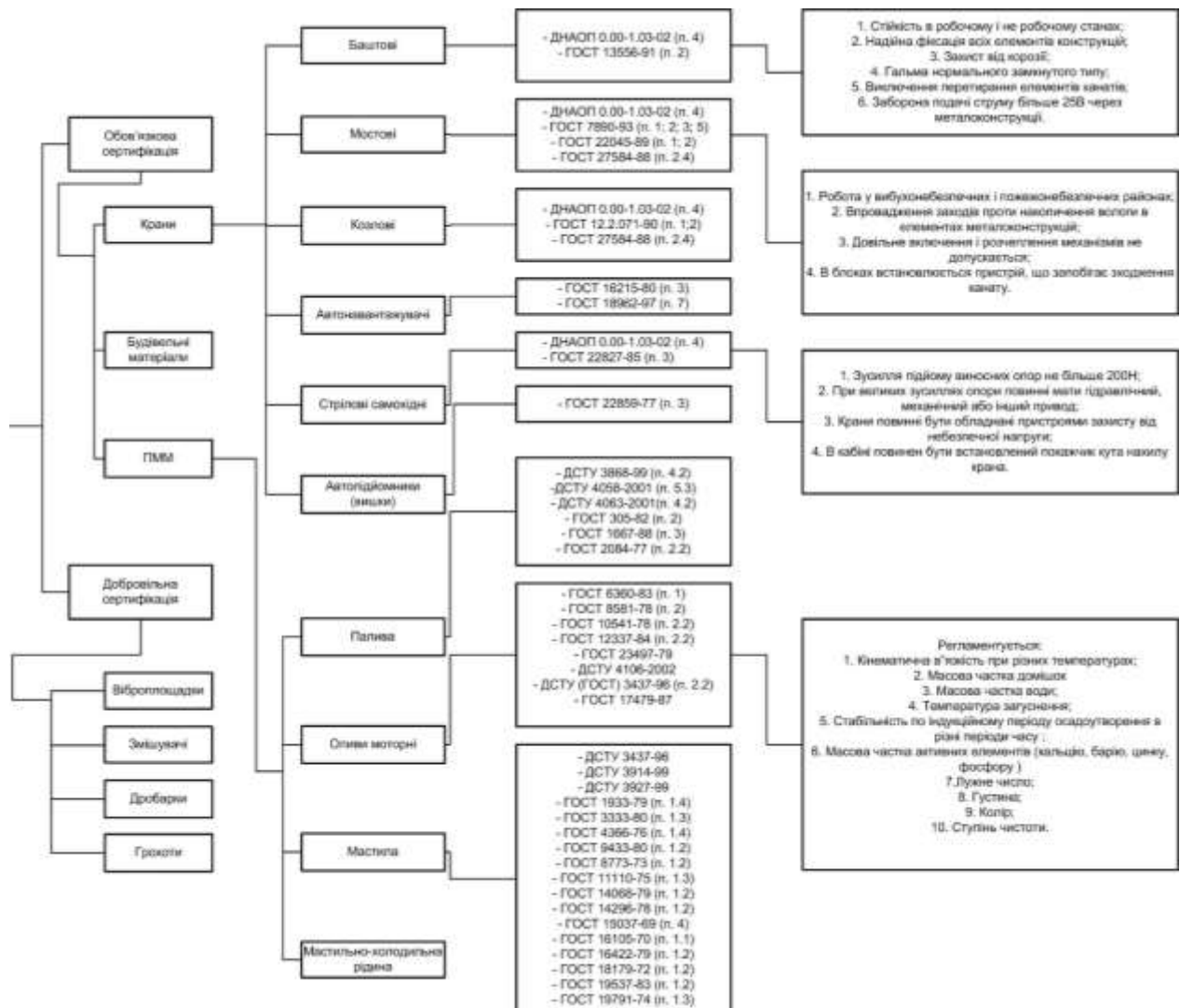

Рис. 2. Схема груп продукції будівельних матеріалів і будівельної техніки, які підлягають оцінці відповідності та сертифікації, і вимоги чинних нормативних документів до них

Висновки

1. Процес стандартизації, оцінки відповідності та сертифікації будівельної техніки та промислових і будівельних матеріалів є невід'ємною складовою науково-дослідної та конструкторської роботи.

2. Виходячи з проведених досліджень, можна стверджувати, що стандартизація і оцінка відповідності є необхідними та вагомими інструментами управління якістю продукції підприємства, які за допомогою свого взаємозв'язку здатні здійснювати вагомий вплив на виробничі процеси підприємства та є необхідною умовою його розвитку, виходячи з сучасних вимог ринкової економіки.

3. Однією з головних умов виходу українських товаровиробників на ринки країн-членів ЄС є відповідна якість продукції. Свідченням якості та безпечності продукції, як правило, є сертифікат, виданий відповідним органом ЄС, та маркування СЕ. Процедура оцінки відповідності ЄС чітко визначена та практично не допускає різних трактувань, отже

детальне її вивчення та дотримання дозволить вітчизняним виробникам мати документальне підтвердження якості своєї продукції.

Література

1. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» Урядовий кур'єр від 25.02.2015. – № 35
2. Салухіна Н.Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг підручник / Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська, 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 426 с.
3. Шальман Т. Виробники, які дбають про свою репутацію, проходять добровільну сертифікацію/ Т. Шальман// Урядовий кур'єр. – 2012. – №47. – С. 5.
4. Сліпець О. Міждержавна стандартизація. Сьогодення та перспективи / О. Сліпець, Л. Ваніфатова, О. Пшенична // Стандартизація. Сертифікація. Якість : науково-технічний журнал. – 2014. – № 1. – С. 4-7
5. Віткін Л. Модель реформування системи стандартизації України в контексті міжнародних зобов'язань та необхідності модернізації економіки / Л. Віткін, Д. Луценко // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2013. – № 3. – С. 3-12.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro tekhnichni rehlementy ta otsinku vidpovidnosti» [The Law of Ukraine "On Technical Regulations and Conformity Assessment"]. (25.02.2015). Uryadovyy kur'yer, 35. – (in Ukrainian)
2. Salukhina, N. H. Yazvins'ka, O.M. (2013). *Standartyzatsiya ta sertyfikatsiya tovariv i posluh pidruchnyk* [Standardization and Certification of Goods and Services. Textbook]. Kyiv: Tsentru uchbovoyi literatury. – (in Ukrainian)
3. Shal'man, T. (2012). Vyrobnuky, yaki dbayut' pro svoyu reputatsiyu, prokhodytymut' dobrovil'nu sertyfikatsiyu [Producers who care for their reputation will undergo voluntary certification]. *Uryadovyy kur'yer*, 47. – (in Ukrainian)
4. Slipets', O., Vanifatova, L., Pshenychna, O. (2014). Mizhderzhavna standartyzatsiya. S'ohodennya ta perspektyvy [Interstate standardization. Present and Prospects]. *Standartyzatsiya. Sertyfikatsiya. Yakist' : naukovo-tekhnichnyy zhurnal*, 1. 4-7 – (in Ukrainian)
5. Vitkin, L. Lutsenko, D. (2013). Model' reformuvannya systemy standartyzatsiyi Ukrainy v konteksti mizhnarodnykh zobov'yazan' ta neobkhidnosti modernizatsiyi ekonomiky [Model of reforming the standardization system of Ukraine in the context of international obligations and the need for modernization of the economy]. *Standartyzatsiya. Sertyfikatsiya. Yakist'*, 3. P. 3-12. – (in Ukrainian)

Надійшло до редакції 12.12.2015 р.

Рецензент: д.т.н., проф. Яковенко В.Б.